

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.26661/2663-5925-2025-1-11>

ЗНАЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОРГАНІЗАЦІЯ МАСОВОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В РИНКОВИХ УМОВАХ» У ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРА ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Конох А. П.

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту
Запорізький національний університет
вул. Університетська, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0003-4283-9317
konoch105@ukr.net*

Товстопятко Ф. Ф.

*кандидат філософських наук,
доцент кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту
Запорізький національний університет
вул. Університетська, 66, Запоріжжя, Україна
orsid.org/0000-0002-4708-5916
tovstopatkofedor@gmail.com*

Конох А. А.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Запорізький національний університет
вул. Університетська, 66, Запоріжжя, Україна
orsid.org/0000-0001-9719-0418
konoh92@gmail.com*

Ковальчук Л. В.

*кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
доцент кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, Україна
orcid.org/0000-0002-29738979
lidia.kovalchuk@pnu.edu.ua*

П'ятничук Д. В.

*кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
доцент кафедри спортивно-педагогічних дисциплін
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, Україна
orcid.org/0000-0003-4668-9491
dmytro.piatnychuk@pnu.edu.ua*

Ключові слова: навчальна дисципліна, магістр фізичної культури і спорту, ринкові умови, масова фізична культура і спорт, заклад вищої освіти.

У статті розглянуто значення навчальної дисципліни «Організація масової фізичної культури і спорту в ринкових умовах» у професійній підготовці майбутнього магістра фізичної культури і спорту, яка викладається для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 17 Фізична культура і спорт галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. З огляду на запити суспільства та зміни, які відбуваються у професійній підготовці фахівців фізичної культури і спорту, виникла нагальна потреба в удосконаленні змісту дисципліни «Організація масової фізичної культури і спорту в ринкових умовах». До її змісту ввійшли вимоги, які пред'являються до магістрів фізичної культури і спорту на ринку праці, та академічні засади їхньої професійної підготовки. Проведений аналіз навчального плану свідчить про недостатню кількість годин на вивчення навчальної дисципліни «Організація масової фізичної культури і спорту в ринкових умовах», що підтвердили і дані нашого вхідного опитування студентів та викладачів. Метою статті є визначення ролі навчальної дисципліни «Організація масової фізичної культури і спорту в ринкових умовах» у підготовці магістра фізичної культури і спорту, а також аналіз її впливу на формування ключових професійних компетентностей майбутніх фахівців. За результатами дослідження з'ясовано, що вивчення навчальної дисципліни «Організація масової фізичної культури і спорту в ринкових умовах» потрібно починати з підвищення рівня мотивації, яка сприятиме формуванню та розвитку здатності до самонавчання і самопланування з поступовим здобуттям фаху магістра фізичної культури і спорту. Розроблений навчальний курс «Організація масової фізичної культури і спорту в ринкових умовах» повною мірою відповідає сучасному світовому рівню організації навчального процесу у закладах вищої освіти. За результатами розробки та апробації дисципліни «Організація масової фізичної культури і спорту в ринкових умовах» виявлено та доведено, що значущість дисципліни виявляється у її міждисциплінарному характері, який поєднує знання з менеджменту, економіки, права та маркетингу з особливостями організації фізкультурно-оздоровчої діяльності в ринковому середовищі. Висновки. Доведено, що вивчення дисципліни сприяє формуванню ключових професійних компетентностей, таких як управлінська, комунікативна, аналітична та інноваційна. За результатами опитування як студенти, так і викладачі позитивно оцінюють актуальність курсу, проте наголошують на потребі оновлення змісту та методичних підходів, зокрема збільшення практичного складника. Аналіз навчальних програм та емпіричні дані засвідчують, що дисципліна має високий потенціал для розвитку, зокрема, у напрямі створення умов для проектної діяльності, моделювання ринкових ситуацій, залучення реальних кейсів зі сфери фізичної культури і спорту.

THE IMPORTANCE OF THE DISCIPLINE "ORGANIZATION OF MASS PHYSICAL CULTURE AND SPORTS IN MARKET CONDITIONS" IN THE PREPARATION OF A MASTER OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS

Konokh A. P.

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Head of the Department of Theory and Methods of Physical Culture and Sports
Zaporizhzhia National University
Universytetska str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0003-4283-9317
konoch105@ukr.net*

Tovstopyatko F. F.

*Candidate of Philosophical Sciences,
Associate Professor at the Department of Theory and Methods
of Physical Culture and Sports
Zaporizhzhya National University
Universytetska str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0002-4708-5916
tovstopatkofedor@gmail.cjv*

Konokh A. A.

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Tourism and Hotel
and Restaurant Business
Zaporizhzhia National University
Universytetska str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0001-9719-0418
konoh92@gmail.com*

Kovalchuk L. V.

*PhD, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Theory and Methods
of Physical Culture and Sports
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Shevchenko str., 57, Ivano-Frankivsk, Ukraine
orcid.org/0000-0002-29738979
lidiia.kovalchuk@pnu.edu.ua*

Pyatnychuk D. V.

*PhD, Associate Professor,
Associate Professor at the Department Sports and Pedagogical Disciplines
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Shevchenko str., 57, Ivano-Frankivsk, Ukraine
orcid.org/0000-0003-4668-9491
dmytro.piatnychuk@pnu.edu.ua*

Key words: *academic discipline, physical culture teacher, mass sports work, secondary education institutions*

The article considers the significance of the academic discipline "Organization of mass physical culture and sports in market conditions" in the professional training of future masters of physical culture and sports, which is taught to students of the second (master's) level of higher education in the specialty 17 Physical Culture and Sports, field of knowledge 01 Education/Pedagogy. In accordance with the demands of society and the changes taking place in the professional training of physical culture and sports specialists, there was an urgent need to improve the content of the discipline "Organization of mass physical culture and sports in market conditions". Its content included the requirements imposed on masters of physical culture and sports in the labor market and the academic principles of their professional training. In accordance with the demands of society and the changes taking place in the professional training of masters of physical culture and sports in, there was an urgent need to improve the content of the discipline "Organization

of mass physical culture and sports in market conditions". The analysis of the curriculum, surveys of students and teachers confirmed the insufficient number of hours for studying the academic discipline "Organization of mass physical culture and sports in market conditions", which was confirmed by the data of our incoming survey of students and teachers. The purpose of the article is to determine the role of the academic discipline "Organization of mass physical culture and sports in market conditions" in the preparation of a master's degree in physical culture and sports, as well as to analyze its impact on the formation of key professional competencies of future specialists. Research results. According to the results of the study, it was found that studying the academic discipline "Organization of mass physical culture and sports in market conditions" should begin with increasing the level of motivation to the indicators with which students will be able to self-study and self-planning with the gradual receipt of the specialty of a master's degree in physical culture and sports. The developed training course "Organization of mass physical culture and sports in market conditions" fully complies with the modern world level of organization of the educational process in higher education institutions. According to the results of the development and testing of the discipline "Organization of mass physical culture and sports in market conditions", it was revealed and proven that the significance of the discipline is manifested in its interdisciplinary nature, which combines knowledge of management, economics, law and marketing with the features of organizing physical culture and health activities in a market environment. Conclusions. It is proven that studying the discipline contributes to the formation of key professional competencies, such as managerial, communicative, analytical and innovative. According to the survey results, both students and teachers positively assess the relevance of the course, but emphasize the need to update the content and methodological approaches, in particular, increase the practical component. Analysis of curricula and empirical data show that the discipline has high potential for development, in particular in the direction of creating conditions for project activities, modeling market situations, involving real cases from the field of physical culture and sports. Keywords: academic discipline, Master of Physical Culture and Sports, market conditions, mass physical culture and sports, higher education institution.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації та становлення ринкових відносин суттєво змінюється роль фізичної культури та спорту як соціального феномена. Вони розглядаються не лише як засіб зміцнення здоров'я та соціалізації населення, але і як перспективний сектор національної економіки, що вимагає ефективного управління, інноваційних підходів та професійної підготовки кадрів. Одним із ключових напрямів професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері фізичної культури і спорту є засвоєння знань щодо організації масової фізичної культури в умовах ринкової економіки.

Навчальна дисципліна «Організація масової фізичної культури і спорту в ринкових умовах» виступає важливим елементом навчальної програми для магістрів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт». Вона формує у здобувачів освіти знання з економіки, управління, маркетингу, правових аспектів і соціального партнерства у сфері фізичної культури. Її міждисциплінарний харак-

тер дозволяє підготувати конкурентоспроможного фахівця, здатного успішно працювати у закладах освіти, спортивних організаціях, органах влади та приватному секторі.

Професійна підготовка магістра фізичної культури і спорту має передбачати не лише засвоєння теоретичних знань, але й оволодіння практичними навичками організаційної, управлінської та аналітичної діяльності в умовах конкурентного середовища. Знання економічних основ, особливостей маркетингу у сфері спорту, правового забезпечення та сучасних моделей розвитку фізичної культури і спорту є необхідним складником професійної компетентності фахівця нового покоління [2].

З позиції компетентнісного підходу підготовка магістра фізичної культури і спорту має бути спрямована на формування таких ключових компетентностей, як: управлінська компетентність – здатність до планування, організації, координації і контролю фізкультурно-оздоровчої та спортив-

ної діяльності; економічна компетентність – розуміння принципів ринкової економіки, вміння здійснювати фінансове планування й оцінку ефективності проєктів; маркетингова компетентність – здатність до аналізу ринку послуг, розробки стратегій просування спортивних заходів та продуктів; комунікативна та партнерська компетентність – здатність до ефективної взаємодії з різними соціальними групами, владними структурами, спонсорами, засобами масової інформації.

Вітчизняні науковці (С. Беляєв, С. Присяжнюк [1], Т. Круцевич [3], Т. Кочубей [2] О. Соловей [4], В. Лях, А. Тюмеров [5] та інші) наголошують на необхідності оновлення системи підготовки фахівців у галузі фізичної культури, особливо з урахуванням змін ринкових умов функціонування спортивно-оздоровчих установ. Вченими підкреслюється важливість поєднання традиційної фізкультурно-спортивної освіти з економічною та управлінською компетентністю.

У дослідженнях зарубіжних авторів, таких як Е. Кешмор [6], П. Педерсен, Д. Паркс, Д. Квортмен, Л. Тібо [7], значна увага приділяється формуванню підприємницьких і креативних навичок у сфері масового спорту, здатності до стратегічного планування та інноваційної діяльності у спортивній індустрії. У міжнародній практиці спорт дедалі частіше розглядається як об'єкт бізнесу, інструмент соціального розвитку та індикатор якості життя.

Усе це актуалізує потребу дослідження ролі навчальної дисципліни «Організація масової фізичної культури і спорту в ринкових умовах» в системі вищої освіти, що готує майбутніх магістрів фізичної культури і спорту до діяльності в нових соціально-економічних умовах. На теоретичному рівні дисципліна виступає засобом формування комплексного бачення фахівця, здатного до інтеграції фізкультурної діяльності у соціально-економічний простір сучасної України та світу.

Метою статті є визначення ролі навчальної дисципліни «Організація масової фізичної культури і спорту в ринкових умовах» у підготовці магістра фізичної культури і спорту, а також аналіз її впливу на формування ключових професійних компетентностей майбутніх фахівців.

Для досягнення мети дослідження було використано комплекс взаємодоповнюючих методів, які дозволили всебічно проаналізувати значення дисципліни «Організація масової фізичної культури і спорту в ринкових умовах» у підготовці магістрів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт», а саме: аналіз наукової літератури (вітчизняної та зарубіжної) з проблем підготовки фахівців у галузі фізичної культури та спорту; систематизація та узагальнення наукових джерел, присвячених змісту професійної освіти, органі-

зації масового спорту та ринковим умовам функціонування спортивної сфери; контент-аналіз навчальних програм із дисципліни у провідних українських закладах вищої освіти; анкетування магістрантів 1–2 курсів ($n = 83$) та викладачів факультету фізичного виховання, здоров'я та туризму Запорізького національного університету ($n = 9$), які забезпечують викладання дисципліни, щодо ефективності застосовуваних форм і методів навчання, а також потреби в оновленні змісту відповідно до сучасних викликів. Анкети включали відкриті й закриті запитання, що дозволили з'ясувати рівень обізнаності, мотивації та очікувань студентів щодо змісту дисципліни та її практичного значення.

Виклад основного матеріалу дослідження.

На факультеті фізичного виховання, здоров'я і туризму Запорізького національного університету навчальна дисципліна «Організація масової фізичної культури і спорту в ринкових умовах» викладається для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 17 Фізична культура і спорт галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. З огляду на запити суспільства та зміни, які відбуваються у професійній підготовці фахівців фізичної культури і спорту, виникла нагальна потреба в удосконаленні змісту дисципліни «Організація масової фізичної культури і спорту в ринкових умовах». До її змісту ввійшли вимоги, які пред'являються до магістрів фізичної культури і спорту на ринку праці, та академічні засади їхньої професійної підготовки [3].

Аналіз навчального плану та опитування студентів підтвердили недостатню кількість годин на вивчення основ дисципліни «Організація масової фізичної культури і спорту в ринкових умовах».

На основі проведеного анкетування магістрантів і викладачів було отримано дані, які свідчать про значну актуальність дисципліни «Організація масової фізичної культури і спорту в ринкових умовах» у системі професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту.

За результатами анкетування магістрантів 95 % респондентів вважають дисципліну важливою для майбутньої професійної діяльності; 86 % зазначили, що курс допоміг їм краще зрозуміти принципи функціонування фізкультурно-оздоровчих структур у ринкових умовах; 78 % студентів позитивно оцінили практичну спрямованість дисципліни, зокрема модулі з маркетингу, менеджменту та бізнес-планування, і тільки третина студентів вважають, що обсяг практичних занять є достатнім для формування відповідних навичок. При цьому основними труднощами, на які вказували студенти, є: велика кількість теоретичного матеріалу без закріплення через кейси або стажування (52 %); недостатня кількість прикладів реальних

кейсів з української практики (48 %); обмежений доступ до сучасної літератури та електронних ресурсів (31 %).

Опитування викладачів засвідчили, що 96 % вважають дисципліну однією з ключових у магістерській підготовці; 83 % зазначили, що студенти недостатньо обізнані з реальними умовами організації спортивних заходів у ринковому середовищі; 78 % наголосили на потребі оновлення навчально-методичного забезпечення курсу (включення інтерактивних модулів, відеокейсів, розробка навчальних стартапів тощо); 44 % вказали на доцільність розширення міждисциплінарної взаємодії з економічними та юридичними дисциплінами.

Отримані дані засвідчують, що навчальна дисципліна «Організація масової фізичної культури і спорту в ринкових умовах» сприяє розвитку стратегічного мислення студентів, підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку праці, однак потребує оновлення форм подачі матеріалу, активного залучення студентів до реальних практик (організація спортивних подій, участь у стартапах, проєктна діяльність). Таким чином, дисципліна має потенціал для подальшого вдосконалення та інноваційного розвитку, що позитивно вплине на якість професійної підготовки магістрів фізичної культури і спорту.

Також слід зазначити, що є необхідність у певному доопрацюванні форм і методів формування знань та організації навчального процесу. Це стосується формування початкового рівня підготовки майбутніх магістрів фізичної культури і спорту, їхньої недостатньої мотивації до навчання та нерозуміння змісту їхньої підготовки.

Проведений аналіз наявних навчальних матеріалів із дисципліни «Організація масової фізичної культури і спорту в ринкових умовах» дає змогу стверджувати, що питання, які стосуються особливостей професійної діяльності магістрів фізичної культури і спорту, їхньої службової кар'єри, правового захисту продуктів діяльності, практично не висвітлювались в академічній літературі. Це зумовило необхідність переструктурування змісту навчальної дисципліни.

Таким чином, вивчення дисципліни «Організація масової фізичної культури і спорту в ринкових умовах» потрібно починати з підвищення рівня мотивації, яка сприятиме формуванню та розвитку здатності до самонавчання і самопланування з поступовим здобуттям фаху магістра фізичної культури і спорту. Прикладом такої мотивації може бути аналіз баз даних вакансій, проведений студентами під час вивчення дисци-

пліни з метою виявлення затребуваності магістра фізичної культури і спорту на ринку праці України та за кордоном, аналіз їхньої заробітної платні та компетенцій, якими вони повинні володіти натеper. Аналіз рекомендується проводити індивідуально з кожним студентом під час перших практичних занять із використанням мережі Інтернет.

Сучасний рівень використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі дозволяє викладачу вести електронні конспекти занять (наприклад, з використанням Moodle та електронного підручника), постійно оновлювати їхній зміст без зайвих витрат на перевидання. Студенти, які з тих чи інших причин пропустили заняття або хочуть звернутися до навчального матеріалу повторно, можуть самостійно користуватися електронними конспектами в зручний для них час. Під час виконання навчальних завдань студенти можуть дистанційно консультуватися з приводу різноманітних питань один з одним та з викладачем. У вивченні дисципліни студенти активно використовують електронний підручник, де вони отримують всі необхідні матеріали та проходять тестування за темами. Підсумкове тестування студенти проходять в «Електронному журналі», який є модулем інформаційно-аналітичної системи «Moodle», таким чином адміністрація університету має можливість проводити постійний моніторинг навчальних досягнень студентів, порівнюючи дані з дисципліни із загальними показниками успішності.

Висновки. За результатами розробки та апробації дисципліни «Організація масової фізичної культури і спорту в ринкових умовах» виявлено та доведено, що значущість дисципліни виявляється у її міждисциплінарному характері, який поєднує знання з менеджменту, економіки, права та маркетингу з особливостями організації фізкультурно-оздоровчої діяльності в ринковому середовищі. Вивчення дисципліни сприяє формуванню ключових професійних компетентностей, таких як управлінська, комунікативна, аналітична та інноваційна. За результатами опитування як студенти, так і викладачі позитивно оцінюють актуальність курсу, проте наголошують на потребі оновлення змісту та методичних підходів, зокрема збільшення практичного складника. Аналіз навчальних програм та емпіричні дані засвідчують, що дисципліна має високий потенціал для розвитку, зокрема, у напрямі створення умов для проєктної діяльності, моделювання ринкових ситуацій, залучення реальних кейсів зі сфери фізичної культури і спорту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беляєв С. І., Присяжнюк С. І. Організація і управління фізичною культурою і спортом. Київ: Олімпійська література, 2016. 248 с.
2. Кочубей Т. І. Актуальні аспекти організації масового спорту в умовах ринкової економіки. Фізична культура, спорт та здоров'я нації. 2021. Вип. 14. С. 137–141.
3. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання : навчальний посібник. Київ : Олімпійська література, 2011. 392 с.
4. Соловей О. М. Підготовка магістрів з фізичної культури і спорту в умовах інтеграції до європейського освітнього простору. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15. 2020. Вип. 8. С. 105–110.
5. Лях В. І., Тюмеров А. Ю. Менеджмент у фізичній культурі і спорті. Харків : ХДАФК, 2019. 208 с.
6. Cashmore E. Making Sense of Sports. London: Routledge, 2010. 384 p.
7. Pedersen P. M., Parks J. B., Quarterman J., Thibault L. Contemporary Sport Management. Human Kinetics, 2019. 544 p.

REFERENCES

1. Byelyayev S. I., Prisyazhnyuk S. I. (2016) Orhanizatsiya i upravlinnya fizychnoyu kul'turoyu i sportom [Organization and management of physical culture and sports]. Kyiv: Olimpiys'ka literatura, 2016. 248 [in Ukrainian].
2. Kochubey T. I. (2021) Aktual'ni aspekty orhanizatsiyi masovoho sportu v umovakh rynkovoyi ekonomiky [Current aspects of organizing mass sports in a market economy]. Fizychna kul'tura, sport ta zdorov'ya natsiyi. 2021. Vyp. 14. 137–141 [in Ukrainian].
3. Krutsevych T. YU. (2011) Teoriya i metodyka fizychnoho vykhovannya: navch. Posibnyk [Theory and methods of physical education: a textbook]. Kyiv: Olimpiys'ka literatura, 2011. 392 [in Ukrainian].
4. Solovey O. M. (2020) Pidhotovka mahistriv z fizychnoyi kul'tury i sportu v umovakh intehtratsiyi do yevropeys'koho osvith'oho prostoru [Training of masters in physical culture and sports in the context of integration into the European educational space] // Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriya 15. 2020. Vyp. 8. 105–110 [in Ukrainian].
5. Lyakh V. I., Tyumerov A. YU. (2019) Menedzhment u fizychniy kul'turi i sporti [Management in physical culture and sports]. Kharkiv: KHDAFK, 2019. 208 [in Ukrainian].
6. Cashmore E. (2010) Making Sense of Sports. London: Routledge, 2010. 384 p.
7. Pedersen P. M., Parks J. B., Quarterman J., Thibault L. (2019) Contemporary Sport Management. Human Kinetics, 2019. 544.